

Vlaamse overheid

Arenbergstraat 9

1000 BRUSSEL

T 02 553 68 00

www.cjasm.vlaanderen.be

VERSLAG

FOCUSGROEP 3 –SAMENWERKING EN AFSTEMMING M.B.T. DEPOTINFRASTRUCTUUR

02/10/2015

moderator: Katrijn Van Kerchove

verslaggever: Leen Van Wezemaal

1. VOOR WELKE ONDERWERPEN IS SAMENWERKING ECHT NOODZAKELIJK? EN WAAROM?

In een eerste overlegsessie worden volgende onderwerpen waar prioritair voor samengewerkt moet worden, door de groep gekozen:

1. langetermijnbeheer van digitale content;
2. depotinfrastructuur (wat samenhangt met waardering/acquisitie);
3. inventariseren van erfgoed.

In de tweede sessie wordt verder over samenwerking rond depotinfrastructuur nagedacht. Voor de andere onderwerpen werden volgende elementen aangebracht ter verkenning:

Langetermijnbeheer van digitale content

- Waarom in samenwerking?
 - Kostprijs technologie, individueel kan je dit niet dragen
 - Groot effect als je het samen doet
 - Inwisselbaarheid data, communicatie mogelijk maken
- Wat houdt samenwerking in? Twee meningen:
 - Focus op technische/serververhaal; deze technische infrastructuur kan gemeenschappelijk zijn (= digitale depots)
 - Focus breder; kennis –en expertisenetwerk met oog op afspraken standaarden en processen, uitwisselbaarheid..., meerwaarde zoeken in hergebruik.
- Hoe kan de samenwerking tot stand gebracht worden?

- De samenwerking moet content gerelateerd zijn, niet bestuursgerelateerd, bijvoorbeeld door het werken met thematische clusters.
 - Tegelijk moet je ook de link maken naar de bestuurlijke sector.
 - Aanpak per deelsector, of voor hele sector? Discussiepunt.
 - Registratie en afspraken per deelsector?
 - Neen, je kan allemaal gelijke standaarden gebruiken met het oog op uitwisselbaarheid.
Je hoeft niet allemaal hetzelfde systeem te gebruiken, de uitwisselbaarheid/ datahub is belangrijker.
- Wie aan tafel?
- VIAA (nu focus op audiovisuele archieven, moet groeien, bezit enorme expertise en potentieel), PACKED (als makelaar, veel expertiseoverdracht, maar kunnen niet instaan voor realisatie/implementatie op de werkvloer waaraan nood blijft), Felixarchief, KADOC, LIAS, eDAvid, DAV (Vlaamse coördinator Archiefdienst, hierin verschillende bestuursniveaus vertegenwoordigd), Koninklijke Bibliotheek (?), Rijksarchief ? (werken aan digitale archivering), rol voor federale instellingen (?) → er zijn een aantal sleutelorganisaties die een trekkersrol moeten spelen.
 - Bestuurlijke?
 - Steden: vele lokale beeldbanken en systemen die lang niet aan de standaarden voldoen.
 - Provincies: vallen weg
 - VO: visie uittekenen, sterke regierol opnemen.
 - Geen nieuwe speler/instelling creëren.
 - Gevaar: PPS-constructie. Beter zelf opbouwen en inhuren dan keer op keer uitbesteden. Anderzijds: digitale archivering is commercieel niet interessant dus wellicht weinig marktspelers hiervoor.
- Conclusie:
- Belang van gezamenlijke digitale infrastructuur (serverruimte) om kosten te drukken.
 - Eén systeem hoeft niet, er kunnen diverse systemen zijn.
 - Wel cruciaal zijn afspraken naar standaarden met oog op uitwisselbaarheid, en het creëren van een datahub erboven.
 - Idealiter in een ruimer verhaal/netwerk met expertisedeling, afspraken, en met oog op perspectief van hergebruik.
 - Netwerk van spelers om dit te realiseren.
 - Regie op technisch vlak
 - Regie op contentvlak, met oog op hergebruik.

Inventarisatie

- Waarom? Veel collecties zijn nog niet geïnventariseerd. Vb: veel bibliotheken hebben hiervoor geen personeel.
- Wat + Hoe?
 - Bieden van gezamenlijke georganiseerde ondersteuning/ begeleiding (vb. AV, cec, vliegende ploeg)
 - Standaarden
 - Open data uitwisselbaarheid
 - Bieden van een systeem? Voor wie er geen heeft.
 - Er zijn toch al provinciale systemen?

- Ja, maar deze bieden onvoldoende antwoord. Hierin is onvoldoende vertrouwen.
- Plan Vlaanderen hiervoor opmaken met prioriteiten, differentiëren per deelsector.
- Gerichtte subsidiëring om dit te stimuleren. Nu is er een generieke subsidie voor geheel werking.

2 WAAROM IS SAMENWERKING ECHT NOODZAKELIJK VOOR DEPOTINFRASTRUCTUUR?

De redenen **waarom** er moet worden samengewerkt, zijn gelijkaardig aan de redenen bij langetermijnbeheer digitale content. Samenwerking zorgt voor kostendeling en efficiëntieverhoging.

Onder depotinfrastructuur wordt verstaan:

1. de infrastructuur zelf;
2. alles wat erbij komt kijken (materiaal, kennis... maar ook personeel) Het gaat niet enkel om infrastructuur, ook werking, restauratieatelier, expertisedeling.
3. samenwerking per thema, geografisch of naar gelang de aard van de collectie.

Belangrijkste **problemen** zijn:

- te weinig depotruimte;
- de kwaliteit van de bestaande depots is te laag;
- depots zijn instellingsgebonden, niet toegankelijk voor organisaties zonder eigen depotruimte;
- problematiek van zwerfgoed (wat, waar?);
- aandacht voor afstotingsbeleid.

De groep is ook van mening dat de 'ideale' bewaarvoorwaarden herbekeken moeten worden.

Een goed depot in de eigen instelling zou optimaal zijn maar is niet haalbaar. Omdat dit niet haalbaar is (vaak in historische gebouwen, in centrum zonder uitbreidingsmogelijkheden), moeten er andere strategieën worden bedacht:

- Vooral de kerncollectie moet in huis (topstukken, sleutelwerken).
- Gedeelde infrastructuur:
 - Ja, als het niet om de kerncollectie gaat.
 - Het heeft geen zin om alles in huis te bewaren (vb. bulkarchief)

Het gaat om:

- een infrastructuurverhaal
- maar evenzeer depotbeheer/werking eraan gekoppeld.

3 WIE MOET ER BIJ EEN SAMENWERKING ROND DEPOTINFRASTRUCTUUR BETROKKEN WORDEN?

Spelers:

- collectiebeherende organisaties;
- makelaars (expertisecentra, cultureel-erfgoedcellen...);

- organisaties die de zorg voor erfgoed niet als kerntaak hebben (kerkfabrieken...);
- lokale besturen;
- Vlaamse overheid
 - Visie ontwikkelen
 - FoCI middelen ter beschikking stellen als impuls
 - Rekenen op lokale besturen – afspraken
- provincies (veel opgebouwde expertise + rol onroerende erfgoed);
- Monumentenzorg/ archeologische diensten (niet zo anders georganiseerd);
- Rijksarchief (gebruiken marktconforme prijzen, enkel infrastructuur).

In het achterhoofd houden:

- private spelers (Katoennatie...);
- depotbedrijven (Helicon...);

4 WAAROM WERKEN WE VOOR DIE ZAKEN NOG NIET (GOED GENOEG) SAMEN? WAT ZIJN DE DREMPELS?

- Gebrek aan overzicht (wat kan waar? Welke depots zijn er?...). Er is een totaaloverzicht nodig (inventarisatie, afstoten/verzamelen/herbestemmen/ waarderingsbeleid en risico-inventaris wat meest bedreigd is). Een makelaar moet dit overzicht hebben;
- ‘Jagers-verzamelaars’-houding (moeite met delen, openheid over inhoud collectie...);
- Geografische afstand;
- Onderlinge concurrentie van instellingen. Vertrouwen en concurrentie is nog steeds een groot obstakel. Het is een autoriteitskwestie;
- Te veel spelers moeten betrokken worden;
- Vrees voor wegvallen gebruikscomfort (nabijheid voor onderzoek enz.);
- Moeilijk als samenwerking volledig bottom-up moet gebeuren (gebrek aan kennis veld, helikopterzicht...);
- Politieke beïnvloeding (waar zal depot komen?);
- Vraagt financiële investering (voor een lokale overheid is het niet ‘aantrekkelijk’ om middelen te geven aan depots. Dit is te weinig zichtbaar voor de (toekomstige) kiezer);
- Wie zal instaan voor exploitatie;
- Onduidelijkheid over toekomst van depotbeleid van de provincies;
- Verschillend erfgoed = verschillende normen? (soms overroepen, internationaal discours, boxen, Denemarken model);
- Gebrek aan risico-inventaris (waar zijn de noden het hoogst?);
- Particularisme lokale besturen (voorkeur voor bepaalde instelling).

Drempels overwinnen door:

- mentaliteitswijziging (vraagt tijd);
- geld, impulsen;
- centrale aansturing;
- focus op prioriteiten:
 - visie;
 - fondsen;
 - spreidingsplan;
 - waarderingsbeleid.

Hiervoor is nodig:

- makelaar;
- tijd;
- personeel;
- middelen

Wie kan makelaar zijn? Bv. VEB, VKC...

5 HOE KAN DIE SAMENWERKING VORM KRIJGEN?

Deze samenwerking is moeilijk bottom-up, het provinciaal beleid is nog te onduidelijk op dit vlak. Er is nood aan een centrale aansturing vanuit de VO, met geld impulsen (focus op prioriteiten). Vanuit de overheid is een sterke visieontwikkeling nodig. Er is nood aan een kader voor investeringen, gekoppeld aan een implementatieplan. Zo'n plan maakt ook opvolging mogelijk. Eerste stap is een waarderingsbeleid, tweede stap het bekijken van de depotnoden en prioritering aanbrengen. Investeren in depotinfrastructuur moet steeds samen gaan met een waarderingsysteem (zal tijd vragen). De vraag "Wat is het waard om te bewaren" moet ook durven gesteld te worden. Er is een trekker in het waarderingsbeleid nodig.

Er kan een netwerk tot stand gebracht worden:

- thematisch
- geografisch
- materiaalsoort

Een depotnetwerk kan bestaan uit colbe (erkende), LEOVs, CEC, VEB. Andere organisaties zoals VKC kunnen ook makelaarsrol op zich nemen. Maar hiervoor moeten ze dan ook versterkt worden. Zowel de colbe als de makelaars moeten versterkt worden om de noden inzake de depot- en collectieproblematiek te kunnen aanpakken. Vlaanderen moet de coördinatie van een depotnetwerk (depotruimte, afstemming, expertisedeling) op zich nemen. Het onroerendergoeddepotbeleid moet hier in meegenomen worden.

Ook de lokale besturen moeten hun verantwoordelijkheid opnemen. Vlaanderen geeft impuls, lokale bestuur neemt exploitatie op.

Kan het Rijksarchief ook geen rol opnemen? Ze hebben ruimte maar bieden enkel infrastructuur, transitmogelijkheden (marktconforme prijs).